

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MILITÆRE STAMBØGER

1747 - 1900

Rigsarkivet informerer nr. 13
Publikumsafdelingen 1996

Hvad er en militær stambog?

Den militære personregistrering i Danmark foregik fra 1747 og frem til omkring 1900 ved hjælp af de såkaldte stambøger. Der eksisterer fra perioden før en række usystematiserede personellister, ligesom der er bevaret personelfortegnelser med faste rubrikker fra 1730erne, men først fra 1747 indførtes ensartede bøger ved regimenterne, hvori stammandskabet, omfattende såvel officerer som underofficerer og menige, registreredes. Fra omkring 1900 gik man over til stamblade og stamkort, der senere er blevet sorteret personbestemt og ikke enhedsbestemt som oplysningerne i stambøgerne.

I dag udgør de militære stambøger, der er placeret i Forsvarets Arkiver, en omfattende personalhistorisk kilde, der med fordel kan benyttes, når man er i besiddelse af de nødvendige indgangsoplysninger samt er klar over deres begrænsninger.

Inddelingen i stambøgerne følger de militære enheders inddeling. Igennem 1700-tallet var infanteriregimenterne normalt inddelt i 12 kompagnier. I løbet af 1800-tallet gik man over til at inddele regimenterne i 4 kompagnier med undtagelse af perioden under krigen 1864, hvor der var 8 kompagnier i hvert regiment. 4-inddelingen har holdt sig til vore dage. Rytterregimenterne var inddelt i 4-6 eskadroner både i 1700- og i 1800-tallet. Artilleriregimenterne var inddelt i et mindre antal afdelinger.

Hvilke personer finder man i stambogen?

I følge reglementet var der en fast inddeling af stambogen. Kompagnichefer opføres på s. 1-2, premierløjtnanter på s. 3-4, sekondløjtnanter på s. 5-6 og fenrikker på s. 7-8. På s. 12-16 opføres underofficerer. Derefter følger tambourer, d.v.s. spille-mænd og gemeene, d.v.s. menige. Specielle stillinger som f.eks. auditører og feltskærere vil oftest være anført i 1. kompagnis stambog, selv om deres funktion omfattede hele regimentet.

Frem til 1774 var de danske regimenter hvervede. Det var muligt for danskere at melde sig til regimenterne, men hovedparten af mandskabet var udlændinge, der ernærede sig som soldater. Mange af disse forblev i landet, og stambøgerne er derfor en væsentlig kilde til indvandringen i Danmark i 1700-tallet. Fra bondebefolkningen blev der efter 1701 udtaget folk til en landmilit, der militært skulle supplere de hvervede regimenter. Fra 1774 begyndte i princippet afviklingen af den hvervede hær, og regimenterne blev suppleret med folk fra landmiliten. I 1788 indførtes den personlige værnepligt, der påhvilede bondebefolkningen. Disse værnepligtige opførtes i stambøgerne og fortrængte efterhånden de hvervede. Efter 1808 blev der ikke længere hvervet soldater efter det hidtidige princip, og ordningen ophørte helt i 1814.

Hvilke oplysninger giver stambøgerne?

Der opstilledes i stambøgerne faste rubrikker for oplysningerne om de enkelte kategorier. Her gengives rubrikkerne, således som de fastsattes i 1747, i 1803 og i 1860 sammen med en version af 1747-reglementet. Som det ses, var stambøgerne 1747-1803 indrettet på den udenlandske hvervning. Efter 1774 blev rubrikken "Vaterland" ved danske indrullerede benyttet til at angive den landsdel, de kom fra, f.eks. "Sjælland". Indtil 1774 var kommandosproget tysk. Ændringen i 1803 skete som følge af hvervningens reduktion, ligesom ændringen i 1860 er en følge af den almindelige værnepligts indførelse i 1849. Til rubrikkerne skal bemærkes, at fødestedet i 1700-tallet er meget upræcist anført. Bedre bliver det i 1800-tallet. Fødeåret vil kunne regnes indirekte ud ved at sammenholde angivelsen af alderen med tidspunktet for tilgangen til kompagniet. "Capitulationen" er den kontrakt, hvorved soldaten forpligter sig til at tjene en vis tid enten ud over den lovbestemte, hvis der er tale om nationalt udskrevne, eller den aftalte tid, hvis der er tale om en hvervet. Når soldaten "recapitulerer", fornyer han denne kontrakt eller aftale.

De faste rubrikker i stambøgerne fra 1747, 1803 og 1860:

(dansk version)	1747
1. Nummer	1 No.
2. Navn	2 Nahmen
3. Fædreland	3 Vaterland
4. Religion	4 Religion
5. Erhverv	5 Profession
6. Om han er gift, Og har børn	6 Ob er verheyraeth, und Kinder habe
7. Om hans forældre endnu lever, Hvor, og hvad de er	7 Ob er noch Eltern im Leben habe, Auch wo, und was sie sind
8. Om hvor og hvorlænge han Tidligere har stået i vor tjeneste	8 Ob, wo und wie lange er vorhin in Unsere Diensten gestanden
9. Hvilke andre herrer han ellers Har tjent, og hvorlænge	9 Ob, und welchen andern Herren er Sonsten, und wie lange gedienet
10. Hvor eller af hvem han er Blevet hvervet, eller hvordan Han er kommet til kompagniet	10 Wo, und von wem er angeworben worden, Oder wie er zur Compagnie gekommen
11. I hvilken alder	11 In welchen Alter
12. Hvor og hvornår han er blevet Indrulleret	12 Wo, und wann er enrulliret worden
13. Hvornår han er blevet noteret Hos General-kommissariatet	13 Wann er im General-Commissariats Presentiret worden
14. Hvornår han har aflagt faneed	14 Wann er zu Fahne geschworen

For underofficerer fortsætter rubrikkerne derefter:

15. Hvornår han er blevet udnævnt til Korporal, furer eller sergent	15 Wann er jedesmahl, Corporal, Fourier, Oder Sergeant geworden
16. Hvornår, hvordan og hvorledes han Igen er afgået fra kompagniet	16 Wann, wie und weswegen er von der Compagnie wieder abgegangen
17. Hvor lang tid han har været i Vor Tjeneste	17 Wie lange er Uns der Zeit gedienet Gehabt
18. Hvilket nr. i betalings-rullen, han Sidst stod i	18 In welcher No. Der Zahl-Rolle derselbe Zuletzt gestanden

For menige er de tilsvarende rubrikker:

15. Tid og dato for hans kapitulation	15 Datum und Zeit seiner Capitulation
16. Hvornår og i hvor lang tid han har Rekapituleret	16 Wie oft, und wie lange er recapituliret
17. Hvornår, hvordan og hvorhen han Igen er afgået fra kompagniet	17 Wann, wie und weswegen er von der Compagnie wieder abgegangen
18. Hvor lang tid han har været i Vor Tjeneste	18 Wie lange er Uns der Zeit gedienet gehabt
19. Hvilket nr. i betalings-rullen, han Sidst stod i	19 In Welcher No. Der Zahl-Rolle derselbe Zuletzt

1803

- 1 No.
- 2 Charge og Navn
- 3 Fødested
- 4 Størrelse
- 5 Statur
- 6 Haar
- 7 Øine
- 8 Skuldre
- 9 Been
- 10 Religion
- 11 Profession
- 12 Om han er gift og har Børn
- 13 Om og hvor hans Forældre leve,
Og hvor de ere
- 14 Om og hvorlænge han tilforn har
Staaet i Vor Tieneste
- 15 Om og hvilke fremmede Magter
Han tilforn har tient og hvorlænge
- 16 Hvor og af hvem han er hvervet,
Eller hvorledes han er kommen ved
Compagniet
- 17 I hvilken Alder
- 18 Naar han har aflagt Troskabs-Eed
- 19 Capitulationens Datum og Længde
- 20 Hvor ofte og paa hvor lang Tid
Han har recapituleret
- 21 Naar han er bleven Corporal, Fourer
Eller Sergeant
- 22 Naar og hvorledes han er afgaaet
Fra Compagniet
- 23 Hvorlænge han den Tid har været
I Vor Tieneste, og hvilket var hans
Sidste Tal-no.

1860

- Rekrutr.
- Compagni Nr.
- Fulde navn
- Fødested
- Fødselsaar
- Højde i tommer
- Sogn eller Gods
- Amt, Landskab, Godsdistrikt eller Stad
- Hovednr.
- Lægd
- Lægds Nr.
- Om gift
- Naar mødt ved Bataillon
- Naar edsfæstet
- Naar stillet eller byttet Nummer
- Naar Undercorporal
- Naar afgaaet. Overført til Forstærkningen
- Naar afgaaet. Tilfældig Anledning og
Hvilken
- Naar flyttet; overgaaet til forandret
Stilling i Rullen
- Permission - og Indkaldelsesnr.
- Vedtegning

Hvordan finder man den rigtige stambog?

For at kunne bestille og benytte de militære stambøger er det nødvendigt at kende navnet på den pågældende militære enhed. I enhedens arkiv kan man så finde de pågældende stambøger fra de tidsrum, man søger. Hvis den pågældende er underofficer, og man ikke kender enhedens navn, kan der søges i følgende kortoteker, der refererer til stambøgerne, og som kan rekvireres til læsesalen:

- Fodfolkets underofficerer og spillemænd
- Rytteriets underofficerer
- Artilleriets underofficerer
- Raket-, Sappør- og Ingeniørkorpsets underofficerer
- Kirurger, Feltskærere, Dyrlæger, Kursmede
- Feltpræster, Fanesmede m.fl.

Seelandische D.

Nr.	Navnet der Recrouten.	Fødested	Reli- gion.	Profes- sion	Hvornår indskrives indskrives	Hvornår indskrives indskrives
1.	Jens Hansen	Norwegen	Luth.	Løjtnant	fra 2. Krigsår	Nein
2.	Hans Nielsen	Svev. i Jylland	Luth.	Præst	fra 2. Krigsår	
3.	Johann Hier. August Hagen	Neederburg	Luth.	Peruorvagns	fra	fra 2. Krigsår
4.	Johannes Müller	Copenhagen	Luth.	Officiers		Nein
5.	Henrich Heft	Pis i Ambe Kleinort	Luth.	Nein	Nein	fra 2. Krigsår
6.	Johann Spielmann	alt. Klein	Luth.	Musikant	Nein	fra 2. Krigsår
7.	David Jensen	Copenhagen	Luth.	Englender	Nein	fra 2. Krigsår

Disse kartoteker omfatter som nævnt kun underofficerer og kan iøvrigt være ufuldstændige. De rekvireres til læsesalen ved henvendelse til det vagthavende personale. Efter 1788 kan de pågældende findes i lægdsrullerne, der ofte vil henvisse til hvilken militær enhed, den pågældende er blevet overført til. På grundlag af denne oplysning kan stambogen bestilles.

Hvordan finder man det rigtige navn på den militære enhed?

De militære enheder i Danmark har gennem årene ændret navne bl.a. som følge af organisatoriske ændringer. Som fast regel vil de militære enheders arkiver derfor være betegnet ved det navn, som enheden har i dag, eller som det havde, da den pågældende

gonier Regiment. 1768.

<i>Ob er professor in fia- figer Dienst zur Familiem.</i>	<i>Ob er universi- tatis professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>
<i>in the university of Göttingen.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>	<i>Ob er professor.</i>

enhed blev nedlagt. Det navn, der skal bestilles efter, uanset hvad den militære enhed hed på det tidspunkt, hvorfra man skal bruge en stambog, findes ved at gå ind på den såkaldte "navnekæde". Disse navnekæder henvises der til i en speciel registratur anbragt på læsesalen ved registraturerne over Forsvarets Arkiver og i den trykte vejledning og oversigt over Hærens Arkiv 1660-1980, udgivet 1984. Her slår man i indekset navnet på den konkrete militære enhed op og vil da blive henvist til det pågældende arkivs "bestillingsnavn".

Stambøgerne findes også på film

De militære stambøger findes for hovedpartens vedkommende også på film anbragt på filmlæsesalen. Filmene dækker infanteriets og rytteriets stambøger i princippet i perioden 1747-1890, men der kan være huller i rækkerne. Flere personoversigter, der f.eks. har været anbragt i varia-grupper er blevet oversat under fotograferingen i 1950'erne. Hverken Artilleriets eller Ingeniørkorpsets stamlistes er filmet. Filmene har nr. FOARK 12.065-12.664 og 12.755-12.797. Der er på filmlæsesalen en særlig registratur over disse film, indrettet efter samme principper som gælder for de øvrige af Forsvarets arkiver.

	Forbeholdt arkiver	BESTILLINGSEDEL FOR ARKIVALIER	
	Udleveringsdato	Efternavn (Surname)	Fornavn (Christian name)
	Afleveringsdato	(BLOKBOGSTAVER - BLOCKLETTERS)	
		Dato:	Plads nr.:
BEMÆRK! Flere bd., pk., lsg må kun rekvireres på samme seddel, når de er fortløbende.			
Arkivgruppe:	Sjællandske Infanteri-		
.....	regiment		
.....	Proveniens nr.:	210.5	
Titel på bd., pk., lsg:	Stambog		
.....
Ar:	1790 - 1802	Nr:	G. 7